

Universität Debrecen
Institut für Germanistik

Fordítás

Melinda Nadj Abonji „Tauben fliegen auf” c. regénye alapján

Fordította: Téglási Eszter

I. MA

2011/2012 I. félév

Tito nyara

Amikor behajtunk végre az amerikai kocsinkkal, egy mélybarna, vagy mondhatni csokoládébarna Chevrolet-val, könyörtelenül/kegyetlenül tűz a nap a kis városra, a házak és fák árnyékát szinte teljesen felfalta, tehát délre érkezünk, nyújtogatjuk a nyakunkat, hogy lássuk, hogy vajon még minden ott és úgy van-e, ahogy múlt nyáron volt és azelőtt minden évben.

Behajtunk, végiggurulunk a fenséges nyárfákkal szegélyezett úton, a kis várost előre jelző fasor mentén, és még soha senkinek nem mondtam, hogy ezek az ég felé törő fák szédületes állapotba kerítenek, egy olyan állapotba, amely Matteoval köt össze. Ez a szédület, amibe beleesek, amikor Matteo és én vég nélkül forgunk körbe-körbe, a falu erdejének legszebb tisztásánál, őszintén, a homloka az enyémen, aztán később a nyelve, ami sajátosan hűs, és a fekete szőrzete, ami a bőréhez úgy hozzásimul, mintha az a bőr tiszta szépségének teljesen megadta volna magát.

Amikor elhaladunk a nyárfák mellett, ez a csillogás magával ragad, a csokoládébarna „hajónk” zajtalanul siklik egyik fától a másikig, köztük a síkság levegője, láthatóvá válva láthatom, mármint a levegőt, ami most áll, mivel a nap annyira kegyetlen, ekkor a klímaberendezésnek odaszól apa, még mindig minden pontosan ugyanolyan, aztán halkabban mondja, hogy semmi sem változott, az égvilágon semmi.

Azt latolgom, hogy vajon apa egy profi kertészekből álló csapatot akar, akik legalább az ágakat visszavágják – Szálljunk szembe a vadon nőtt civilizációval! – vagy olyanokat, akik hatékony gépekkel vágják ki a kisvárost előre jelző nyárfákat egyszer s mindenkorra?! (És e farönkök egyikén ülnénk, pásztáznánk tekintetünkkel a síkságot, ami teleszívta magát a déli hőséggel, és apa, akinek még egy tönkre is fel kellene másznia, egyszer megpenderülne a saját tengelye körül, hogy aztán, keserű hangon, mint akinek későn igazolódik be a szava, de jobb később, mint soha, megszólaljon: „Végre ezek az átkozott, poros fák eltűntek innen!”)

Senki sem tudja, mit jelentenek nekem ezek a fák és a levegő ezek között a fák között, ami tisztán látszik és sehol nem ennyire csalogatóak a fák, mint itt, ahol a síkság helyet hagy nekik és ez alkalommal én is azt kívánom, hogy állva maradjak, hogy ennek a törzsnek nekitámaszkodjak, felemeljem a tekintetemet, hogy hagyjam, hogy a levelek apró rezgése elcsábítson és apát ez alkalommal sem kérem, hogy álljon meg, mert a „Miért?” -re nem

tudnék válaszolni, mert sok mindenről kellene mesélnem, egészen pontosan Matteoról, hogy miért akarok éppen itt megállni, ilyen röviddel a cél előtt.

A kocsink, mintha egy titkos erő húzná, szinte ellenállva az út egyenetlenségeinek megy tovább, és mielőtt végleg megérkeznénk, még egyszer el kell haladnunk egy „semmi sem változott” mellett, és a civilizációnak el kell tűrnie még egy csapást, a változatlanságot, mi gyerekek pedig odanyomjuk arcunkat baloldalon a meglepően hűvös ablakhoz, és hitetlenkedő szemekkel nézzük az embereket, akik egy szemétdombon élnek, semmi sem változott, mondja apa, viskók hullámpalából és gumiból, kócos purdék, akik, mintha mi sem lenne természetesebb, autóröncsök és háztartási szemetek között játszanak, és mi lesz a szilánkokkal, akarom mondani a hirtelen rájuk törő éjszakával, ha mozdulnak az árnyak, és ha minden irtózatossággal elterülő lom feléled? És egy pillanatra elfelejtem a nyárfákat, Matteot, a káprázást, a Chevrolet-t, és betakar a síkság fekete éjszakája teljes pusztító erejével és nem hallom a cigányok sokszor felidézett, csodált énekeit, csak a sötét árnyakat nézem a sötétben, amelyeket az utcai lámpa nem őrít el.

És apa kikukucska az ablakon, csóválja a fejét, szárazan köhög, olyan lassan vezet, hogy az ember azt gondolná, hogy az autót pillanatokon belül leállítja. Nézzétek!, mondja és mutatóujjával kopogtat az oldalsó ablakon, (emlékszem a tűzre, amelynek bolyongott a füstje), és én, aki figyelem a merő koszos arcokat, az szűrős tekinteteket, a cafatok, rongyok, a szemétdomb felett reszkető fény, hosszan pillantok, mintha mindezt meg kellene értenem, ezeket a képeket az emberekről, akiknek sem matracuk, de ágyuk aztán végképp nincs, és ezért talán a földbe ássák magukat éjszakánként, az ébenfekete síkságba, ami most, nyáron majd' kicsattan a napraforgóktól, aztán télen annyira kiszolgáltatott lesz, hogy az ember megszánja, és a föld, semmi más, csak a föld, amit télen a mázsás égbolt agyonnyom, az, amelyiket, ha az égbolt nyugton hagy, szélcsendes tengerré változik.

Soha senkinek nem mondtam, de szeretem ezt a síkságot, ami egy sivár vonallá vékonyodik el, a Semmi az, amit nekünk ajándékozik; egy szál magad ezen a síkságon, amitől semmit nem várhatsz, amin legfeljebb csak széttárt karokkal fekhatsz és az oltalom az, amit nyújt neked.

Ha elmondtam volna, hogy szeretem Matteot, azt a szicíliait, aki pár héttel a nyári szünet előtt pottyant az osztályunkba, *ciao, sono Matteo de Rosa!*, akit a tanár kivételével rögtön mindenki megszeretett, akkor talán a legtöbben megértik, de hogy lehet elmondani, hogy szeretek egy síkságot, a poros, jelentéktelen, büszke nyárfákat és köztük a levegőt? Nyáron, amikor a síkság megemelkedik, ahova csak nézel, napraforgó-, kukorica- és búzaföldek, és azt beszélnek, hogy előfordul néha, hogy emberek tűnnek el a végtelen földeken,

és azt mondják, ha nem figyelsz oda, a síkság megfog és felfal, de én ebben nem hiszek, azt hiszem inkább, hogy a síkság egy tenger, aminek saját törvényei vannak.

Ezek a szegény porontyok, sóhajtja anya, mintha tévéznénk, csak ahelyett, hogy csatornát váltanánk, továbbhajtunk, tovább utazunk, a „hűtőládánkban”, ami egy vagyona került, elterpeszkedünk, mintha miénk lenne az úttest, apa pedig felcsavarja a rádiót, amivel a zene a nyomort egy táncos ütembe változtatja át és a valóság donga lábait azonnal orvosolja: *Erre gyere, ne menj arra, erre szebb út van, mint arra. Erre gyere, szívem Katicája, adj egy csókot utoljára. ...*

Szóra sem érdemes a zaj, amivel átmegyünk a síneken, el a ferde, rozsdás tábla mellett, aminek egész biztosan már ezer éve kell hordania a kis város nevét, itt vagyunk, jelenti be a nővérem, Nomi, a temetőre mutat, amelyben feltűnően uralkodik az igazságtalanság, sírok, amelyekkel senki sem törődik, egyszerű, dudvával belepett, már alig felismerhető fakeresztek, szinte kiolvashatatlan évszámok és betűk, itt vagyunk, szól Nomi és látszik szemében a félelem, hogy a következő napok valamelyikében biztos ellátogatunk a temetőbe, és hogy tehetetlenül fogunk a síroknál állni, hogy szégyenkezni fogunk a szüleink könnyeiért, hogy majd mi is sírni akarunk, és hogy elképzeljük, ahogy ott lent fekszik a koporsóban az apai nagyapánk és az anyai nagyanyánk, akiket Nomi és én soha nem ismertünk, nagybácsik és nagynénik, a kezek, amelyek az ilyen pillanatokban mindig útban vannak valakinek, és az időjárás, amely soha nem kedvez az ilyen pillanatokban, sírna az ember, és a legkevésbé azt tudja, hova tegye a kezeit; a kőlappal lefedett sírok mellett lévő kardvirágok és a zsenge rózsák, a halottak, akiknek a nevei a kőbe gravírozva olvashatóan fennmaradnak az utókor számára, a kőlapok, amiket nem szeretek, mert a síkság földjét agyonnyomják és az alattuk fekvő lelkeket nem hagyják szárnyalni.

A családuknak, mind anyai, mind apai ágról kőlapok alatt fekszenek; legrosszabb esetben hiányoznak a virágok, a sárga és a rózsaszín rózsák és kardvirágok, de legalább a kőlapok még akkor sincsenek elhanyagolva, ha senki sem látogatja, még Mindenszentekkor sem, főleg Mindenszentekkor nem, mondja anya, ha valamelyik unokatestvére felhívja és elszorult hangon közli, hogy rajtuk kívül senki sem volt a temetőben, hogy mécsest gyűjtsen a halottakért, de legalább a sírok nincsenek elhanyagolva, vigasztalja ekkor anya, ebben a mondatban pedig egy olyan élet mély gyásza bújik meg, amely még a halottakkal sem képes törődni, mert túl távol vannak ahhoz, hogy évente legalább egyszer, Mindenszentekkor virágot tegyünk nekik.

Mivel a halál ritkán jelentkezik, szinte soha nem vagyunk ott, ha valaki a családuknak a Vajdaságban meghal, ha Mancsi néni vagy Móric bácsi felhív minket - mert ők az egyetlenek,

akiknek telefonjuk van – azért, hogy elmondják, hogy sajnós van egy rossz hír, azután különös csend lesz a nappalinkban, talán valamit elmesélnének a halálról, ha ott lennénk, ahol minden rokonunk él, legalábbis meghallgatnánk, mit mesélnek az elhunytáról és biztos megérintene minket az, amikor Mamika, aki a hangjával minden lélek legrejtettebb zugába el tud érni, egy dalt énekel, de mivel nem vagyunk ott, ahol az emberek három napon keresztül búcsúznak, mielőtt a földi maradványokat – ahogy mondani szokás – átengedik a földnek, és mivel csak telefonunk van, és egy távoli hang, amely bizonyítja, hogy valami visszavonhatatlan történt, a rossz hír napján úgy járkálunk, mint a szellemek, sőt inkább elkerüljük, hogy a tekintetünk találkozzon, és emlékszem, hogy apa a sárga krizantémokat, amelyeket anya a nappali asztalára állított, egy heves lendülettel a kukába dobja egy októberi napon 1979-ben, amikor is azt a hírt kaptuk, hogy apa szeretett nagynénje meghalt. Csak semmi halotti virág, kiáltotta apa vörösödő tarkóval és távirányítóval a kezében, és én és Nomi, akik azóta a krizantémot tiltott virágnak nevezzük, mert azt soha többé nem volt szabad az asztalra tennünk, és amikor ezek után az otthonunkban felkerestük a temetőt és az elhunytjaink sírját virággal díszítettük, akkor biztos, hogy soha nem krizantémokkal, akkor sem, ha ősz volt; na, túl későn érkeztünk, gondolom, már újra egyedül vagyunk a gyászunkkal.

És akkor még nem sejtettük, hogy pár éven belül a sírkövek felborulhatnak, a gránitlapokat csákánnyal összetörhetik, virágok fejét letéphetik, mert ugye a háborúban nem elég éppen csak az élőket megölni, és ha ezt sejtettük volna, akkor valószínűleg az elhunytjaink sírjánál fejet hajtva azért imádkoztunk volna, hogy a halk énekünk mágikus védelemmé alakuljon át, hogy a halottakat örök nyugalomukban, ahogy mondani szokás, ne zavarják meg, de azért is könyöröghettünk volna, hogy a földigiliszták, a pajorok, ugróvillások, a százlábúak és bogarak minden fajtája a hirtelen fényelváltozás miatt összevissza ne csússzanak-másszanak és hogy aztán, ez után a zavar után, végül újra a védelmező sötétségbe meneküljenek.

A vadonatúj Chevrolet-énk befordul balra, a *Hajduk Stankovaba*, egy elegáns kanyart ír le, mielőtt apának fékeznie kell, mert az utca nincs leaszfaltozva, megszikkadt sár vékony porréteggel, ami a Chevrolet-énkat egy bepúderezett képtelenséggé teszi, a civilizáció, itt is megállt.

Itt vagyunk, szólok, a kocsink a kapubejáró előtt áll, egy kiszáradt, eltorzult deszkákból álló fal előtt, talán két méter magas, három méter széles lehet, a kíváncsi tekinteteknek egy

sokat ígérő nyílás nyújt többet, apa leállítja a motort, hunyorgunk a kis, fehér, a kapubejáróhoz tartozó házra, amit vakítóan világít meg a nap, apám édesanyjának, Mamikának a háza, egy olyan ház képmása, ami az első és legmélyebb titkokat rejt, egy ideig ülve maradunk, amíg apa kinyitja a kaput, a Chevrolet-énk a belső udvarba gurul, és egy rövid dudálás felriasztja a tyúkokat és a kacsákat.

Isten hozott titeket, Mamika, aki nem mosolyog, nem sír, aki ezzel a mondattal az ő sajátos gyengéd hangján üdvözöl, egyenként megsimogatja az arcunkat, apát, a gyermekét is, az isteni kegyelem az, ami bevezetett minket a nappalijába, ami egyúttal a hálósobája is, az ő kegyelméből kerül elénk a Traubisoda, a tonik, az Apa Cola és ugyanakkor a féldeci is, II. János Pál pápa pedig, mint mindig, egy színes kép formájában mosolyog ránk, és én, aki aggódó gondossággal szemlélem a szobát, egy pillantással megkeresem a kredencet, a házi áldást, a rongyszőnyeget, remélem, hogy még mindig minden úgy van, mint régen, mert én, ha kora gyermekkorom helyére visszatérek, semmitől nem félek annyira, mint a változástól: A változatlan tárgyak felismerése az, ami megvéd a félelemtől, ha idegen tárgyak vannak ebben a világban, azok Mamika életéből ki vannak zárva, nekem, amilyen hamar csak lehet, vissza kell mennem a belső udvarba, hogy folytassam aggódó ellenőrzésemet: Még minden a helyén van? A két dróthálós siló, amelyekben kukoricát tárolnak és ahol a pimasz egerek szaladgálnak, a kék kerek kút, ami számomra mindig is valamilyen lény ábrázolt (egy törpe, vagy egy meghatározhatatlan állat?), a rózsák és az éjjeli violák, amelyekért anya rajong, és amelyek illata éjszakánként bárki fejét el tudja csavarni, az utcakövek, amelyeken nyáron a pisi elpárolog, amire ráspriccel azoknak a tyúkoknak a vére, amelyeknek Mamika hozzáértően elvágja a nyakát, amelyekkel a tyúkok az imént még a darált kukoricaszemeket csipegették. Még minden a helyén van?, kérdezem titkon, de hogy miért fog el engem ez a különös nyugtalanság az érkezés első pillanataiban, és hogy ezzel a kellemetlen érzéssel nem vagyok egyedül, hanem elfogja ugyanúgy Nomit is, csak máshogy éli át, ezt csak sokkal később értettem meg.

És miután leellenőriztem a belső udvart, a tyúkólat, a pottyantózt, a szemétdombot, a kertet és természetesen a padlást – ami minden titkok legszebbikét árulja el -, gyorsan újra le kell másznom a korhadó létrán, és oda kell figyelnem, hogy egyet se tapossak szét a ragyogó jégvirágok közül, amelyek az utcakövek hézagjaiban nőnek, nekem, amennyire gyorsan csak lehet, vissza kell mennem a kapuhoz, le kell nyomnom a kilincset, ki kell dugnom a fejemet, hogy megnézzem, hogy még ott van-e, a zilált hajú bolond nő, a szemeivel, amelyek mindent elhisznek és mindent elfelejtenek, amelyek azelőtt kérdeznek, mielőtt a szája tenné, hoztál valamit nekem?, valami kis édességet?, a szívemnek, egy cukorkát? Meg kell nézmem, hogy

még ott van-e Juli, akinek nem nőtt be a feje lágya, így mondják, habár már régóta mellei vannak, és bolyhos szőre van a hóna alatt, Juli, aki pár kőhajításnyival odébb vagy a ház falának támaszkodik, vagy egy összecsucsható széken ül, semmi mást nem tesz a nappal, mint hogy figyel, Juli, itt vagy? A bolond nő, akitől gyerekként félünk, akit vég nélkül csúfolunk, Juli, akit szeretünk, mert mindent elhisz nekünk és olyanokat mesél, amelyek idegen világ szagúak hatnak (hé, Nomi és Ildikó, szól Juli, van egy nővéretek, igen igen igen, ezt tudom, csodaszép, igen igen igen, és Juli kuncog, tudom, idenéztek, és Juli a ruháján lévő nagy narancssárga virágokra mutat, ezek a szemeim, igen igen...)

Traubi! kiáltjuk Nomival egy emberként, miután megmostuk a kezünket, leülünk Mamika terített asztalához és az üvegecskék egy műanyag tálcán már készen állnak, Traubisoda! Így hívják hazánk varázsitalát, egy címke nélküli karcsú kis palack, amelyen zöld üveg alapon ragyognak a fehér betűk, Mamika, aki egy csomó Traubit vett nekünk, csak nektek!, és természetesen Nomi és én, az elkényeztetett nyugatiak, azon nevetünk, hogy Keleten megpróbálják utánozni a Coca-Cola-t, amivel nem mást, mint egy barna, élvezhetetlen lötyöt hoznak létre Apa Cola néven (Apa Cola, milyen együgyű név!), de a Traubit szeretjük, annyira szeretjük a Traubit, hogy azon töprengünk, hogy egy pár üveggel haza kellene vinnünk, Svájcba, hogy megmutassuk a barátnőinknek, hogy nálunk, az otthonunkban van olyan, ami hihetetlenül finom – de ezt eddig még nem tettük meg.

Mamika, aki csirkepörköltet galuskával, rántott húst sült krumplival, tökfőzeléket és ezek mellé kovászos uborkát és hagymás paradicsomsalátát tálal fel, Mamika, aki megengedte nekünk, hogy annyi Traubit igyunk, amennyit csak akarunk, és evés közben egyszer felállhatunk, hogy Mamika puha bőrét össze-vissza pusziljuk, odabújunk jobb és baloldaltól a ruhája melegébe, és egyedül Mamika nem megy az idegeinkre, amikor azt mondja, hogy pontosan két ujjnyit nőttünk, az én nagy lánykáim, gyönyörködik, és nemsokára kész hölgyek lesztek! Nomi és én, egymás után rakogatjuk a kezünket Mamika kontyára, mert a tenyernek annyira puha és kellemes a fontot haj, és én, aki már ezen a nyáron úgy éreztem, mintha a lábaim túl hosszúak, a kezeim túl nagyok lennének, mindig van valami a testemen, ami többé nincs összhangban, tehát biztos, hogy több, mint két ujjnyit nőttem de mégis még olyan távol vagyok a felnőttek világától, ezt mindenekelőtt akkor veszem észre, ha anya és apa elkezdenek mesélni a svájci életünkről, az üzletünkben folyó munkáról, „WÄSCHEREI, GLÄTTEREI, BÜGLEREI”, azaz „Mosás, simítás, vasalás”, áll egy fekete-fehér táblán és apa Mamika szemei előtt a levegőbe rajzolja a betűket és számokat, hogy mennyibe kerül egy vasalt ing, egy asztalterítő, egy alsónadrág, hogy mennyi árengedmény van, ha valaki

egyszerre tíz inget hoz és anya arról mesél, hogy a gazdagoknak mennyire bonyolult szöveteik vannak, hogy először az ujjaknak kell megtanulniuk, hogy kell vezetni a vasalót ezeken az anyagokon és azt mondja, hogy ilyen árak mellett egy kisebb ráncnak sem szabad látszania, és én, aki fél füllel a szüleimet hallgatom, szinte hang nélkül beszélgetek Nomival arról, hogy reagálnának a barátnőink a Traubisodára, Betty biztos azt mondaná, hogy nem rossz, de nincs benne semmi különös!, Claudia pedig ide-oda forgatná az üveget és nem mondana semmit, vagy egyszerűen megrántaná a vállát, tényleg nem egyszerű akármit is hozzáfűzni, sóhajtja Nomi, és hát igaza van!, nem fair, ha a barátnőinket hazugságra kényszerítjük, hát így tanakodtunk, mi rajongunk a Traubisoda-ért és arra a napra várunk, amikor sokkal híresebb lesz minden más üdítőnél, híresebb a Coca-Cola-nál, hát persze!, és Nomi tölt még egyszer, apa és anya, akik időközben elmesélték, hogy legtöbbször esténként a vasalt ruhákat nagy kosarakban az ügyfeleink házához ki is szállítjuk, ezt természetesen külön meg kell fizetni, ha már felkanyarodunk a dombra, igen, mert a gazdagok inkább fent laknak, nevet apa, és mialatt még a kutyákról mesél, akik a házhozszállítás közben megtámadták, vagy csak majdnem, ekkor arra gondolok, hogy a pincében vagyunk, ott, ahol két mosógép áll, lágyöblítő, mosószeres, speciális szappanok, számtalan műanyagkosár minden méretben és színben, textilzsákok ruhacsipeszekkel és ezen kívül egy pult edényekkel, fűszerekkel és egy főzőlappal, hogy leülünk a kis fa asztalhoz, amit apa az utcán talált, és mi ott ebédelünk, ahol mindig hideg van, ahol a frissen mosott ruhák lógnak, némán, mert apa nem szereti, ha evés közben beszélünk. Nomival, ha nem zavarnak minket, megmérjük az ujjainkkal a legalaktalanabb alsónadrágokat, elképzeljük, hányszor beleférne a mi sonkánk és hátsónk, ebbe az ejtőernyőbe!, a gazdagoknak is ki kell menniük WC-re, és vihogunk azon, hogy néha mennyire kövérek, de szégyellem magam, amikor az illető elviszi a mosott ruháját és nekem pedig a kasszánál a szemébe kell néznem, ezt senki nem tudja, még Nomi sem.

Kemény munkának tűnik, mondja Mamika, kenyeret szel, egy ujjnyi vastag szeletet, amit apának nyújt oda. De legalább keresünk, és senki nem ír nekem elő semmit, válaszolja, kimutatja a fogait és teletölti újra a pohárkáját, na de meséljen, Mamika, még mindig sorba kell állnia ezért a nevetséges kenyérért az éjszaka közepén, most, amikor a partizánok királya végre halott?, vagy vehet kenyeret, délután, vagy bármikor ...?

És apa azonnal hozzákezd beszélni a Kelet és Nyugat közötti alapkülönbségekről, a legalapvetőbb különbségekről, amelyek az világegyetemben egyáltalán létezhetnek, és eközben egyik feles a másik után gurult le a torkán, Móric bácsi házi körtepalinkája, most, ebben az évben, amikor Josip Broz Tito elvtárs meghalt és beigazolódik az, amit mindenki, legalábbis az értelmesebbek, már régóta tudnak, hogy több generáción keresztül fog tartani,

amíg a rossz szocialista gazdálkodás megerősödik, ha egyáltalán meg tud erősödni! (ezt mindet és még sokkal többet is megtudtunk már az utunk alatt), amikor apa már igazán lendületbe jön, Nomi teljesen váratlanul közbeszól, azon a rendíthetetlenül éles hangján, amivel egyébként édességet szokott kunyerálni, azt akarom, hogy Mamika beszéljen most hozzám, azt akarom, hogy most Mamika meséljen. És megkérdezi nagymamát, mennyi malacuk van a disznóknak, kérdezett a libákról, tyúkokról, hogy később hozhatunk-e tojásokat, tudni akarja, hogy Mamika még mindig tömi-e a kacsákat, hogy Juli még mindig bevásárol-e neki a piacon, és hogy néz ki Szalma Bácsi kertje? És Nomi Mamika nyakán lógott, csak beszélt és beszélt mindig tovább, úgy, hogy a felhevült arcát anya végigsimította és csitította, hiszen még csak most érkeztünk meg, még van pár napod, hogy kikérdezhed Mamikát.

De most akarok megtudni mindent, válaszolt Nomi, mindent pontosan akarok tudni, felelte még egyszer és odahúzódott Mamika arcához, szinte már sírt, a hangja megbicsaklott és anya érthetetlenül rázza a fejét, apa pedig felmordul, ilyen utazás után semmi kedvem ezt a nyafogást végighallgatni és a keze az asztallapra csapódik, és mivel nincs ott légy, összerándultunk mind, kivéve nagymamát, és nyugodt hangon üdvözöl, Isten hozott a házamban! Isten hozott titeket mindennel, amit magatokkal hoztatok, kedves Miklósom!, most Nomival és Ildikóval sétálok egy kicsit, és te, pihend ki magad addig, aztán jöhet a desszert!

A nagymamám szelíd dúdolása, a békák éjszakai kuruttyolása, a malacszegek mögül hunyorogó disznók, egy tyúk levágás előtti izgatott kotkodálása, az éjjeli violák és a barackszínű rózsák, vaskos káromkodások, a könyörtelen nyári nap és ehhez a dinsztelt hagyma illata, a szigorú Móric bácsi, aki váratlanul feláll és táncolni kezd. Ez gyermekkorom hangulata.

Így válaszoltam hosszas gondolkodás után, amikor évekkal később egy barátom megkérdezte, mit is jelent nekem a hazám, abban a pillanatban pedig a lényeges dolgok egyáltalán nem jutottak eszembe. Először is a viszonylag ismeretlen, de tulajdonképpen a világon legjobb üdítő, a Traubisoda, amit biztosan II. János Pál pápa is megáldott, de ezt olyan egyértelműen kötöm össze a hazával, hogy elfelejtettem megemlíteni. És másodsor valami, amit nem olyan könnyű megfogalmazni, ez ugyanis Nomihoz kapcsolódó emlék, ahogy apát és anyát idegesítette a nyavalygásával, akkor, 1980 nyarán, amikor, röviddel az után, hogy megérkeztünk, mindent meg szeretett volna tudni Mamikától, és nemcsak mindent, hanem rögtön mindent; a nővérem nyavalygása, amit akkor rögtön úgy értelmeztem, hogy az

én titkos, szédületesen gyorsan végrehajtott ellenőrzésemhez hasonlítható, mert mindketten féltünk, hogy többé nem fogunk tudni mit kezdeni az otthonunkkal, be akartuk pótolni azt az időt, amikor nem voltunk ott és ebben a versenyfutásban kimondhatatlanul megkönnyebbültünk, ha egészen banális, hétköznapi dolgokon eligazodhattunk, a cölöphasadákon, ami szerencsére még mindig ugyanott, mégpedig a disznóólnál, a pottyantós közelében van, Mamika, aki időközben nem vásárolt teheneket, sem fécánokat, hanem még mindig a disznóival, tyúkjaival, libáival, kacsáival él, az apró galambdúc, amit változatlanul a padláson találunk – és tudjuk Mamikáról, hogy a galambokat csak anya kedvéért tartja, aki nagymama galamblevesét mindennél jobban szereti és ahogy ő maga mondta, minden évben mint egy gyerek, úgy örül neki – boldogok vagyunk, amikor a Mamikával való sétánkon látjuk, hogy a zöldségeskertjét nem változtatta virágoskertté, és hogy a szilvafa ott áll a magtár mellett, ahol ezelőtt is minden évben, és a gyümölcsök egy része a kertbe, és a másik az aszfalköre esik, ahol a legrövidebb idő alatt hangyák, bogarak, darazsak és a mindig bosszantóan csipegető tyúkok áldozatává válnak. Amikor megmutatja nekünk Mamika a világát, megáll a fakerítésnél, ami a tyúkólat keríti el, és megjegyzi, hogy igen, Szalma Bácsi belső udvara még mindig ugyanolyan elhanyagolt, nézzétek meg magatok!, amint a lécső széles résén leskelődünk, hatalmas tökfeket látunk, amelyek néhány helyen kirepedtek, a dudva, ami a szép rózsákat elnyomja, amikor azt hallottuk, ahogy Mamika panaszkodik, hogy nem tudja megérteni ezt a kedves Szalma Bácsit, hogy minden évben új színűre meszeli a házát, de a kertjét annyira elhanyagolja, nézzétek csak, hogy felemészti a borostyán a bogyós cserjét!, na akkor megnyugodtunk Nomival, mert az otthonunknak soha nem szabad megváltoznia, vagy ha mégis, akkor is csak egészen csekély mértékben (és tizennyolc évesen, amikor felnőtt korúak leszünk, visszajönnénk, bebújnánk Mamika meleg, nagy dunyhája alá, és arról álmodnánk, hogy néhány évig távol voltunk, Svájcban).

Na végre itt vagyunk már, és észrevesszük a sétánk után, hogy tényleg megérkeztünk, hogy itt vagyunk, ahol az életét tölti a nagymamánk, Mamika, aki különben kétszer Húsvétkor és egyszer Karácsonykor meglátogatott minket Svájcban, ezen kívül egyébként egyetlen egyszer volt külföldön, Rómában, hogy megcsókolja a pápa kezét, és Mamika a szája szegletében nevetett, amikor mesélt nekünk a szeretett pápájához tartó, fárasztó buszútról, Rómáról, ami neki olyan végtelenül nagynak tűnt, hogy állandóan a botjára, vagy a barátnőjére kellett támaszkodnia. Az én nagy kislányaim, gyönyörködött Mamika, amikor belekaroltunk, hogy elinduljunk lassan az autónk felé, mert apa hívott, hogy segítsünk a kipakolásnál, és amikor kirámoljuk a telepakolt Chevrolet-nkat, a táskáinkat és bőröndjeinket

a kerekas kút mellé tesszük, csak akkor jut eszembe, hogy a hőség szinte nem is változott, pedig már régóta délután volt.

Micsoda autó, csodálkozik Mamika, és a háta mögött összekulcsolja a kezét, hogy tudsz ezzel közlekedni, Miklós, látod egyáltalán, hol van az eleje és a vége? Amerikában mindenki ilyennel közlekedik, válaszolja apa, Tényleg!, bizonygatja, amikor felhúzott szemöldökkel néz rá Mamika, jöjjön csak, üljön be, és apa kinyitja az anyósülés ajtaját, végigsimítja a világos bőr ülést, kényelmesebb, mint az ágyban aludni, és apa rágyújt egy cigarettára, Mamika hezitál, túl ősz vagyok már egy ilyen modern dologhoz, és anya megjegyzi, hogy holnap is lesz nap, de apa már kézen is fogja Mamikát, gyöngéden és biztosan, amikor aztán Mamika lehajol, beül, apa megemeli a lábait, hogy aztán a széles bőrön elhelyezkedjen. Apa elegáns lendülettel zárja be az anyósülés ajtaját, és mi Nomival leültünk a bőröndjeinkre, figyeljük, hogy néz át Mamika a szélvédőn, megpróbál mosolyogni, apa, aki már a kormányon ül, most biztos elmagyaráz Mamikának mindent, az automata sebességváltót, az ablakokat, amelyek gombnyomásra működnek, a klímaberendezést, és a komfortot, amelyik szót apa rosszul hangsúlyozta, de szívesen használja.

Nomi, anya és én jól tudjuk, hogy a következő napokban még gyakran fogunk ehhez hasonló kalamajkát átélni, és ha holnapután meglátogatjuk Móric bácsit, hogy megünnepeljük Nándor fia esküvőjét, az ünnepi öltönybe öltözött férfiak rövid időn belül a Chevrolet-nk köré gyűlnek, mintha azért jöttek volna, hogy a kocsinak adják meg a tiszteletet, és ne a jegyespárnak, már látjuk is őket, a férfiakat, ahogy lassú, jelentőségteljes léptekkel körbejárják a kocsit, a ragyogó fém részét megsimogatják, mert minden kis érintésnek szerencsét kell hoznia, és bárki, nem nem akárki, hanem Nándor, a vőlegény kinyithatja a motorháztetőt, és ezzel olyan tettet visz véghez, amely végül a szemek elé tárja a lényegét, a motort!, és apa beindítja, és a férfiak a járó motorról fognak beszélgetni, beszélnek, beszélnek, beszélnek, dohányoznak, és rámutatnak a fontos részletekre, amelyekre egyformán szükség van, hogy egészten alkosson, egy teljes egészet, ami nem csak gurul, vagy közlekedik, hanem egyenesen tökéletes vezetési élményt nyújt.

Így, vagy valahogy ehhez hasonlóan fog történni, és anya, Nomi, én, a nagynénéink és unokatesóink, mind kicsit arrébb fogunk állni, a fiúkra fogunk mutogatni, megengedett keretek között nevetünk a kitaráson és komolyságon, amellyel a férfiak a technikának szentelik magukat, ilyen pillanatokban tényleg nem vagyunk mások, mint buta tyúkok, akik állandóan fecsegnek, hogy eltereljük a szót arról, amitől mindannyian rettegünk, hogy az egybehangzó rajongás hirtelen nehogy vitává fajuljon, mert ha valaki egyszer csak kijelenti, hogy a szocialista rendszernek mindennek ellenére vannak előnyei, mi buta tyúkok tudjuk,

hogy elég ez az egyetlen mondat és a férfiak torka rögtön vadnak és csupasznak tűnik: Igen, igen, jó ötlet, a kommunizmus, papíron...! És a kapitalizmus! az embernek ember által való kizsákmányolása ...! Mi pletykafészek tudjuk, hogy a technikától a politika már csak egy apró ugrásnyira van, mint az ököltől egy állkapocs – és ha a férfiak a politizálás közben iszogatnak is, akkor az olyan, mint amikor az ember elkezd főzni, és valamilyen okból már az elején tudja, hogy az étel nem fog sikerülni, vagy túl sok só, vagy túl kevés paprika lesz benne, esetleg oda fog égni, teljesen mindegy, megmérgezi a politika, így vélekedik Mamika.

Azt hiszem, a Chevrolet Mamika belső udvarában valahogy a világtól idegennek tűnik, amikor anya a kezeit a vállunkra teszi, Nomival a színjáték végét várjuk, egy baglyocska, amely valahol egy fán gubbaszt, félénk hangjával kísér minket, most már behordhatjuk a csomagjainkat, szól anya, hiszen tudjátok, hogy ez még tovább eltarthat, aztán megragad két táskát és elmasíroz a ház irányába, de Nomi és én, ülve maradunk a bőröndjeinken, lehúzzuk a cipőnket, és a kő annyira forró, hogy csak lábujjhegygel tudjuk megérinteni, szörnyen forró, szisszen fel Nomi, igen!, és rásandítunk a Chevrolet-ra, apára, aki a kormány mögött hadonászik, a metszőfogai, amelyek a szélvédő mögül újra és újra élesen felvillannak, és csak később, amikor erre a furcsa jelenetre visszaemlékezünk, csak akkor tudjuk, hogy miért maradtunk ülve a bőröndjeinken, habár kellemetlen volt nézni, milyen tehetetlenül forgatja Mamika a fejét, apára, aztán újra ránk nézett, a fekete fejkendője, amely mélyen a homlokára csúszott; biztos gyorsan felálltunk volna, hogy ne irritáljon túl sokáig Mamika tehetetlensége, de apa, a mi apukánk?, egyszerre évekkal fiatalabbnak nézett ki a cigarettája, áthatolhatatlan bajsa, az arany fogai és a homlokán és az arcán lévő ráncai ellenére, aki egy gyermek tiszta lelkesedésével mesél új szerzeményeiről édesanyjának, akitől sürgősen szeretetteljes dicséretet vár és elismerést (és ezt a sürgető és feltétlen dolgot Mamika megadja neki, habár ez teljességgel lehetetlennek tűnik, de bizonyára észreveszi, mit akar tőle apa) – Nomival ülve maradunk, mert lehetőleg sokáig szeretnénk nézni ezt a fiút, olyan sokáig, hogy soha többé ne felejtsük el.